

ทำความดีมีความสุข

พระเทพโศภนเทศนา เล่มที่ ๑๒

ทำความดีมีความสุข

พระเทพโศภน (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต)

มูลนิธิพุทธธรรม

สาธุทาน ฐมฺมทาน ชินาติ

พระเทพโศภนเทศนา เล่มที่ ๑๒

ทำความดีมีความสุข

ทำความดีมีความสุข

พระเทพโสภณ (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต)

ISBN 974-7890-65-8

พิมพ์ครั้งที่ ๒ - กันยายน ๒๕๓๕	๔,๐๐๐ เล่ม
- มูลนิธิพุทธธรรม	๓,๕๐๐ เล่ม
- ผู้มีจิตศรัทธา พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน	๕๐๐ เล่ม

สำนักพิมพ์ : มูลนิธิพุทธธรรม ๘๗/๑๒๖ ถนนเทศบาลสงเคราะห์

แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐

โทร. ๕๘๕-๕๐๑๒, ๕๘๐-๒๗๑๕ แฟกซ์ ๕๕๕-๔๗๕๑

จัดจำหน่าย : สายส่งดวงแก้ว บริษัท สหธรรมิก จำกัด โทร. ๘๖๔-๐๔๓๔-๕

โรงพิมพ์ : บริษัท สหธรรมิก จำกัด ๕๔/๘-๕ ซอยเจริญสนิทวงศ์ ๑๒

ถนนเจริญสนิทวงศ์ แขวงท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ

โทร. ๔๑๒-๓๐๘๗, ๘๖๔-๐๔๓๔-๕, ๐๑-๕๒๓-๘๘๒๕

คำนำ

ธรรมชาติของท่านเจ้าคุณพระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต) เป็นที่รู้จักกันไปทั่ว เป็นธรรมะที่มีความลึกซึ้ง พร้อมทั้งอ่านเข้าใจง่าย และประกอบด้วยธรรมहरรรษา ทำให้หนังสือของท่านเป็นแหล่งแห่งความรู้และความเพลิดเพลิน ภายในตัว มูลนิธิพุทธธรรมได้เล็งเห็นคุณค่า อันสูงส่งของ ธรรม เทศนาเหล่านั้น จึงได้กราบนมัสการขออนุญาตจากท่าน เจ้าคุณที่จะพิมพ์หนังสือชุด “พระเทพโสภณเทศนา” เพื่อเป็นการเผยแพร่ โดยส่วนหนึ่งของหนังสือจะได้แจกในสถานที่ต่างๆ และอีกส่วนหนึ่งจะได้จัดวางจำหน่ายเช่นเดียวกับ หนังสือเล่มอื่นๆ ที่มูลนิธิฯ จัดพิมพ์ขึ้น

มูลนิธิพุทธธรรม ขอกราบขอบพระคุณ ท่านเจ้าคุณ พระเทพโสภณ ที่อนุญาตให้จัดพิมพ์หนังสือเหล่านี้ไว้ ณ ที่นี้ด้วย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ธรรมคำสั่งสอนขององค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะได้เกิดประโยชน์ในวงกว้าง ยิ่งๆ ขึ้นไป

ทำความดีมีความสุข

ประวัติย่อ

ของ

พระเทพโสภณ (ประยูร มีฤกษ์ ธมฺมจิตฺโต)

เปรียญธรรม ๙ ประโยค (ขณะเป็นสามเณร), พ.ม., พธ.บ.,
(เกียรตินิยมอันดับ ๑), M.A., M.Phil., Dip. in French, Ph.D.
(Philosophy)

อุปสมบทในพระบรมราชูปถัมภ์ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
เคยเป็นพระธรรมทูตประจำวัดธัมมมาราม ชิคาโก สหรัฐอเมริกา
เคยเป็นคนดีบัณฑิตวิทยาลัยและรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและ
วางแผน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร และ
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เป็นอาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยต่างๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหา
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒประสานมิตร มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ทำความดีมีความสุข

เป็นวิทยากรบรรยายในสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. สถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการ สถาบันข้าราชการฝ่ายอัยการ สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง วิทยาลัยการปกครอง กรมการศาสนา สภากาชาดไทย การไฟฟ้า นครหลวง บริษัทการบินไทย บริษัทปูนซิเมนต์ไทย ฯลฯ

เป็นนักเขียน ผลิตผลงานทางวิชาการและหนังสือธรรมบรรยายหลายเล่ม เช่น เปรียบเทียบแนวคิดพุทธทาสกับชาตรี , พุทธศาสนากับปรัชญา , พระพุทธประวัติ , ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย , พรใดก็ไร้ค่าถ้าไม่ทำ , พัฒนาชีวิตด้วยแนวคิดเชิงคุณธรรม , ธรรมเพื่อชีวิตใหม่ , กรรม การเวียนว่ายตายเกิด , ธรรมานุสรณ์วีรชนประชาธิปไตย , ด้วยความหวังและกำลังใจ , มองสังคมไทย , ทางแห่งความสำเร็จ , มณีแห่งปัญญา: คุณธรรมสำหรับนักบริหาร , ทำความดีมีความสุข , ศิลปะแห่งการใช้ปรัชญาแก่แข็งและสร้างสุข , อยู่อย่างไรให้เป็นสุข , A Buddhist Approach to Peace, Selflessness in Sartre's Existentialism and Early Buddhism ฯลฯ

ทำความดีมีความสุข^๑

ขอเจริญพร ท่านคณบดี คณาจารย์และนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ทุกท่าน

ขออนุโมทนาที่คณะวิทยาศาสตร์ได้จัดพิธีทำบุญประจำปีเป็นประจำเป็นประเพณีติดต่อกันมากกว่า 10 ปี ท่านคณบดีและคณาจารย์ในปัจจุบันยังรักษาประเพณีนี้ไว้ การทำบุญวันนี้เป็นการทำดีต้อนรับปีใหม่ไปในตัว เพราะระยะนี้ยังอยู่ในช่วงขึ้นปีใหม่ คำว่า "บุญ" เป็นชื่อของความสุข การต้อนรับปีใหม่ด้วยการทำบุญจะทำให้ชีวิตปีใหม่เต็มไปด้วยความสุข

เวลาที่เราพูดถึงบุญ เช่นในประโยคที่ว่า "คนมีบุญ" คนทั่วไปมักเข้าใจว่าคนมีบุญคือคนโชคดี เขาจะไปไหนหรือทำอะไรมีแต่ความสะดวกราบรื่น เช่นเขาเกิดมาในตระกูลร่ำรวย เรียนมหาวิทยาลัยในคณะที่ตนชอบ ทั้งที่ตั้งมหาวิทยาลัยก็อยู่ใกล้บ้านเหลือเกิน เดินทางไปมาสะดวกสบายรถไม่ติด เวลา

^๑ธรรมบรรยายเนื่องในวันทำบุญคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๓๖

เข้าเรียนก็เก่งเป็นที่โปรดปรานของอาจารย์ เวลาทำวิทยานิพนธ์ก็ปลอดโปร่งไปหมด คนมีบุญ ตรงข้ามกับตัวเราที่แสนจะลำบากลำบาก พอเราเกิดมาพ่อแม่เริ่มลำบาก แต่ก่อนนั้นฐานะครอบครัวก็ดีเป็นเหมือนราชสีห์ พอเราเกิดมาครอบครัวกลายเป็นราชสีห์กินน้ำข้าว เราไม่มีบุญ นี่คือการเข้าใจของคนทั่วไป

บุญคืออะไร เช่นในประโยคที่ว่า “ยามบุญมาวาสนาช่วยที่ป่วยก็หาย ที่หน่ายก็รัก บุญไม่มาวาสนาไม่ช่วย ที่ป่วยก็หนักที่รักก็หน่าย” ข้อนี้แสดงว่าเวลาหมดบุญเรามักพบปัญหามากมาย บางทีอธิบายไม่ได้ว่าทำไมช่วงนี้ไม่ค่อยดีเลย ถ้าไปถามแพทย์เขาอาจบอกว่าต้องผ่าตัด ถ้าไปถามหมอดูเขาก็บอกให้สะเดาะเคราะห์เพราะพระศุกร์เข้าพระเสาร์แทรก ถ้าไปถามพระ พระบอกว่าต้องทำบุญ เพราะตอนนี้บุญใกล้จะหมดแล้ว ถ้าขึ้นอยู่ต่อไปอาจจะหมดบุญ ปราบฏุกาณณ์เดียวกันนี้อธิบายกันคนละอย่าง ดังโคลงโลกนิติที่ว่า

หมอแพทย์ทายว่าไข้ ลมคุม

โหรว่าเคราะห์แรงรุม โทษให้

แม่มดว่าผีกุม ทำโทษ

ปราชญ์ว่ากรรมเองไซ้ ก่อสร้างมาเอง

คำว่าบุญที่คนทั่วไปเข้าใจนั้นแท้ที่จริงคือผลของบุญ

อันที่จริงการพูดถึงบุญจะรวมเรื่องต่อไปนี่คือเหตุของบุญ วิธีทำบุญและผลของบุญ

ส่วนมากเวลาคนพูดถึงบุญมักมุ่งไปที่วิบากหรือผลของกรรมดี กรรมคือการกระทำซึ่งมีทั้งดีและชั่ว ถ้าทำกรรมดีเช่นให้ทานและรักษาศีลท่านเรียกว่าทำบุญ การทำกรรมดีด้วยเจตนาที่ดี เจตนานี้เป็นเหตุของบุญ บุญที่ทำเสร็จแล้วจะมีผลซึ่งถูกเก็บสะสมไว้ในภวังคจิต ท่านเรียกผลที่เก็บไว้ว่าวิบาก เมื่อจิตสะสมวิบากไว้มากพอ คนเราจะได้รับผลบุญที่หนึ่ง เหมือนกับการฝากเงินประจำไว้ในธนาคาร เมื่อครบกำหนดหกเดือนหรือหนึ่งปีเราจึงจะได้ดอกเบี้ยครั้งหนึ่ง เรื่องผลบุญก็เช่นเดียวกัน นั่นคือบุญให้ผลเป็นรูปธรรมต่อเมื่อถึงกำหนดที่จะให้ผลซึ่งเรารู้ล่วงหน้าไม่ได้

ในชีวิตประจำวัน เรากำหนดไม่ได้ว่าเราจะไปพบอะไรบ้าง นั่นขึ้นอยู่กับการจัดสรรของผลบุญและผลบาป บางทีเราขับรถไปดีๆ รถคันอื่นมาชนรถเรา เราอยู่ดีๆ คนก็มาด่าเราบ้างหรือมาชมเราบ้าง ภาพที่เราเห็นบางครั้งถูกใจและบางครั้งไม่ถูกใจ สิ่งทีกล่าวมาภาษาพระเรียกว่าผัสสะ คือ สิ่งที่มากระทบกับประสาทสัมผัสของเรา เช่นการเห็นภาพหรือได้ยินเสียงเป็นสิ่งที่เราไม่ได้จัดสรร เราไม่ได้เป็นคนกำหนดว่าเราต้องเห็นหรือได้ยินสิ่งนั้นสิ่งนี้ แม้เราจะเลือกกำหนดวิถีชีวิต

ของเราก็จริง แต่เลือกไปแล้วจะได้ดีหรือไม่ นั่น เป็นเรื่องที่ผลบุญหรือผลบาปจัดสรร รายละเอียดในการจัดสรรนี้อธิบายไม่ได้ว่าบางคนได้สิ่งนี้เพราะทำบุญอะไร หรือบางคนเสียสิ่งนั้นเพราะทำบาปอะไร คนธรรมดาไม่สามารถสวหาที่มาของเหตุการณ์เหล่านั้น เมื่ออธิบายไม่ได้เราจึงเรียกว่า coincidence คือการประจวบเหมาะหรือความบังเอิญ เพราะเราไม่รู้ว่าอะไรเรียกว่าอะไร เช่นเมื่อเกิดอุบัติเหตุรถชนคน บังเอิญว่าคนนั้นจะต้องไปอยู่ตรงนั้น และรถต้องมาตรงนี้ เหมือนมีการจัดฉากเตรียมไว้ ผลบุญและบาปเป็นผู้จัดสรร

บางคนได้พบแต่สิ่งที่ดีในชีวิต แต่บางคนเจอแต่สิ่งที่ไม่ดีมาให้กับชีวิต เราก็บอกว่าคนที่พบแต่สิ่งที่ดีๆ นั้นเป็นคนโชคดี เรามักพูดอย่างนั้นในภาษาชาวบ้าน และคนที่พบแต่สิ่งไม่ดีเราก็บอกว่าเขาโชคไม่ดี อันที่จริงก็คือบุญและบาปจัดสรรปันผลให้เขา คนมีบุญจึงพบสิ่งที่ดี คนที่มีบาปจึงมักพบสิ่งที่ไม่ดีในชีวิต ดังคำประพันธ์ที่ว่า

“ยามบุญมากาก็กกลายเป็นหงส์ ยามบุญลงหงสาเป็นกาไก่”

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงทราบข่าวว่า ในสมัยรัชกาลที่ ๔ เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชชื่อพระเสน่หามนตรี มาขอขว้ชั่วคราวที่วัดพิชัยญาติการาม ขณะที่ยังพระเสน่หามนตรียังไม่ได้เป็นเจ้าเมือง เพราะว่าใน พ.ศ. ๒๔๑๑ เจ้า

พระยานครศรีธรรมราชเพิ่งสิ้นไป มีการเถียงกันว่าพระเสน่หามนตรีจะได้ขึ้นเป็นเจ้าเมือง เพราะในหลวงรัชกาลที่ ๔ ทรงโปรด แต่ติดขัดอยู่อย่างหนึ่งที่ท่านยังไม่ได้บวชพระ ตามประเพณีสมัยนั้นท่านต้องบวชก่อนถึงจะเข้ารับราชการเป็นเจ้าเมืองได้ พระเสน่หามนตรีจึงไปบวชอยู่ที่วัดพิชัยญาติการาม ซึ่งอยู่ใกล้วัดประยุรวงศาวาส ปรากฏว่าท่านพระเสน่หามนตรีนี้เชื่อเรื่องบุญกรรม เวลาบวชท่านเคร่งครัดมาก ท่านสวดมนต์และนั่งกรรมฐานก่อนนอนทุกคืน

คนโบราณเชื่อว่าคนได้ยศศักดิ์ใหญ่ขึ้นมาต้องทำบุญ เพราะการที่เขาได้เช่นนั้นก็เพราะบุญให้ผล เมื่อได้ยศศักดิ์แล้วเหมือนกับใช้บุญหมด เมื่อบุญหมดเขาอาจจะหล่นจากยศศักดิ์นั้นก็ได้ เพราะฉะนั้นเวลาคนเราได้ตำแหน่งหรือยศศักดิ์มักทำบุญฉลองกัน เขาทำบุญเพื่อให้บุญใหม่อุปถัมภ์อยู่ในยศศักดิ์ ท่านพระเสน่หามนตรีเชื่ออย่างนั้น ท่านจึงสวดมนต์และนั่งกรรมฐานทุกวันทุกคืน

คืนหนึ่งขณะที่ท่านพระเสน่หามนตรีกำลังสวดมนต์อยู่ก่อนนั่งกรรมฐานท่านกราบพระแบบเบญจางคประดิษฐ์ เวลาสวดมนต์ท่านสวดในใจ เพราะท่านไม่ยอมส่งเสียงรบกวนใคร พอสวดว่า “อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พุทฺธัง ภควันตัง อภิวาเทมิ” ท่านก็ก้มกราบพระ ขณะที่ท่านก้มกราบพระนี้มี

เป็นคนหนึ่งกำลังเลี้ยงป็นจ๋องยงท่าน ขณะที่เขาเห็นยวไกล่น กระสุน พอดีเป็นจังหวะที่ท่านก้มลงกราบพระ ลูกกระสุน ตกศีรษะไปเส้นยาแดงผ่าแปด ป็นแก๊ปสมัยก่อนยิงได้ที่ละ นัด พอมือป็นยิงพลาดแล้ว เขาก็วิ่งหนีไป คนไล่จับไม่ทัน ท่านพระเสน่หามนตรีรอดชีวิตเพราะก้มกราบพระแท้ๆ ต่อจากนั้นเมื่อท่านลาสิกขาออกมาก็ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าเมือง นครศรีธรรมราช ตอนหลังได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าพระยาสุธรรมมนตรี

การที่พระเสน่หามนตรีรอดชีวิตเพราะผลบุญคุ้มครองท่าน คนทำดีย่อมได้รับผลดี บางทีผลดีเกิดขึ้นเร็วจนคาดไม่ถึงดังเรื่องต่อไปนี้

เรื่องนี้เกิดที่สหรัฐอเมริกา ขณะที่ตำรวจสายตรวจ ๙๑๑ คนหนึ่งกำลังขับรถตระเวนตรวจความเรียบร้อย ผู้หญิงคนหนึ่งโทรศัพท์แจ้งไปที่ศูนย์วิทยุตำรวจว่า ลูกตัวเล็กของเธอกลิ้งของบางอย่างเข้าไปติดคอกหายใจไม่ออก ขอให้ตำรวจที่อยู่ใกล้บ้านเธอช่วยรับเด็กไปส่งโรงพยาบาลโดยด่วน ศูนย์วิทยุจึงแจ้งรถตำรวจทุกคันว่าบ้านนั้นอยู่ที่ไหน ปรากฏว่าตำรวจคนหนึ่งกำลังขับรถอยู่ใกล้บริเวณนั้นพอดี เขารู้ดีว่าเด็กอาจจะเสียชีวิต ก็ได้เพราะตัวยังเล็กเหลือเกิน ตำรวจคนนี้มีลูกเล็กๆ อยู่คนหนึ่ง เขานึกถึงหัวอกพ่อแม่ว่ารักลูกแค่ไหน ถ้าเด็กตาย

พ่อแม่จะเสียใจขนาดไหน เขาก็รีบขับรถไปที่บ้านนั้นเพื่อช่วยเด็ก ปรากฏว่ารถบนถนนข้างหน้าติดยาวเหยียดเหมือนที่เมืองไทย ตำรวจคนนั้นร้อนใจมาก ในที่สุดเขาก็นึกได้ว่ามีซอยทางลัดอยู่เส้นหนึ่ง เขาก็หักรถเข้าไปในซอย รถวิ่งไปเกือบจะทะลุปากซอย เขาพบปัญหาใหญ่ บริเวณนั้นกำลังมีการสร้างทางใหม่ มีดินกองใหญ่ปิดปากซอย รถผ่านไปไม่ได้ ตำรวจหัวเสียมาก เขาลงมาจากรถแล้วก็ยืนสบตาอะไรต่อมิอะไรลั่นไปหมด

ขณะนั้นชายคนหนึ่งกำลังทำงานอยู่แถวนั้น เขาเห็นว่าตำรวจโกรธมากจึงเข้ามาถามว่า “คุณตำรวจมีปัญหาอะไรหรือ”

ตำรวจตอบว่า “ผมจะไปทำงานราชการอย่างหนึ่ง แต่ไม่รู้จะไปได้อย่างไร เพราะพวกคุณชนดินมากองปิดปากซอย”

ชายคนนั้นก็บอกว่า “ขับรถตามหลังผมมาเลย” เขาเป็นคนขับรถไถ เขาขึ้นรถไถจัดการไถกองดินให้เป็นทางลาดลงไป ตำรวจก็ขับรถตามหลังรถไถจนผ่านพ้นออกมาได้ เมื่อตำรวจไปถึงบ้านที่เกิดเหตุ แม่ของเด็กได้อุ้มเด็กกรออยู่หน้าบ้านมีท่าทางกระวนกระวายมาก เด็กอยู่ในอาการย่ำแย่แล้ว เนื่องจากตำรวจคนนี้รู้วิธีปฐมพยาบาล เขารีบจับเด็กคว่ำหน้าลงแล้วตบเบาๆ ที่ด้านหลังของเด็ก ฝ่าจุกกลมที่เด็กกลืนเข้าไปอุดหลอดลมได้กระเด็นหลุดออกมา เด็กก็ร้องจ้าพ้นจาก

อันตราย ถ้าตำรวจไปถึงช้าอีกนิดเดียว เด็กอาจตายก่อนก็ได้

ตำรวจดีใจมากที่ได้ช่วยชีวิตเด็กคนนั้น นับว่าเป็นบุญมหาศาล เขานึกกว่าที่เขาได้ทำบุญก็เพราะคนขับรถเผลอเมื่องตึกคนนั้น ถ้าไม่ได้ความช่วยเหลือจากเขา เด็กคนนั้นคงตายไปแล้ว ตำรวจคิดจะไปกล่าวขอบคุณชายผู้

วันรุ่งขึ้น ตำรวจขับรถไปยังซอยที่พบชายคนนั้น พอไปถึงที่นั่นก็ได้พบเขาอีก เขากำลังขับรถเผลออยู่ เขาจำตำรวจได้จึงลงมาถามว่า “คุณตำรวจมีเรื่องอะไรอีกหรือ”

ตำรวจตอบว่า “ผมมาบอกข่าวให้คุณร่วมดีใจด้วย คุณรู้หรือเปล่าเมื่อวานนี้ที่ผมมาที่นั่นะ คุณช่วยเฝ้าเกรตดินเปิดทางให้รถผมผ่าน ผมได้ไปช่วยชีวิตเด็กไว้คนหนึ่ง เราทำให้เด็กรอดตาย คุณควรจะได้รับรู้และดีใจด้วย”

คนขับรถเผลอตอบว่า “ผมรู้เรื่องนี้แล้วครับ”

“คุณรู้ได้อย่างไร” ตำรวจสงสัย

เขาตอบว่า “พอผมกลับบ้านเมื่อเย็นวานนี้ ผมจึงรู้ว่าเด็กที่คุณตำรวจได้ช่วยชีวิตไว้นั้นคือลูกผมเองครับ”

บุญเป็นชื่อของความดีซึ่งช่วยชำระจิตใจให้ผ่องใส จิตที่ผ่องใสย่อมเบาสบาย ส่วนบาปเป็นเครื่องทำจิตให้เศร้าหมองบาปทำให้จิตตกต่ำ บุญเป็นเรื่องของกรรมหรือการกระทำที่ดี แต่การทำดีนี้ต้องบวกกับเจตนาที่ดีถึงจะเป็นบุญ บางคนเดิน

ละเมอไปหาบน้ำตั้ง ๓ ตุ่มโดยไม่รู้ตัว แล้วกลับมานอนเฉย พอเขาตื่นขึ้นมารู้สึกงงว่ามีใครมาช่วยหาบน้ำ นี่แสดงว่าคน ละเมอไม่มีเจตนา การกระทำที่ไร้เจตนาไม่เรียกว่ากรรมจึง ไม่เป็นบุญหรือบาป บุญจะต้องทำด้วยเจตนาคือความตั้งใจ ถ้าทำด้วยเจตนาที่ดี การกระทำนั้นเป็นบุญ ถ้าทำด้วยเจตนา ที่ไม่ดี การกระทำนั้นเป็นบาป เจตนาดีเป็นเหตุของบุญ บุญ หมายถึงว่าการกระทำดีหรือกุศลกรรม

เหตุของการกระทำดีต้องมาจากใจคือเจตนาที่ดี กรรม ที่เราทำด้วยเจตนาที่ดีจึงเป็นบุญ ทำไมจึงเป็นบุญ เพราะปกติ ใจเรานั้นจะมีองค์ประกอบทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว ฝ่ายดีเรียกว่า คุณธรรม เช่น เมตตา ความรัก จาคะ ความเสียสละ ปัญญา ความรอบรู้ ฝ่ายชั่วเรียกว่ากิเลส เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง พระพุทธศาสนาถือว่า ชีวิตเรานั้นต้องละกิเลส เมื่อกิเลสหมดเราก็บรรลุนิพพานคือความดับทุกข์อันเป็นจุด หมายแห่งชีวิต การกระทำใดที่ชำระกิเลสให้หมดไปจากใจ และเพิ่มคุณธรรมเข้าไป การกระทำนั้นเป็นความดี ส่วนการ กระทำใดที่เพิ่มความโลภความโกรธและความหลง การ กระทำนั้นเป็นบาป

เพราะฉะนั้น เจตนาจึงเป็นเกณฑ์หนึ่งในการกำหนดบุญ และบาป เช่นถ้าเรามีเจตนาฟังธรรม เพื่อชำระกิเลส หรือเรา

มีเจตนาถวายทานเพื่อชำระความโลภในจิตใจ การกระทำของเราเป็นบุญ การฟังธรรมเพื่อชำระความหลงผิดเป็นบุญ การแผ่เมตตาเพื่อชำระความความโกรธเกลียดเป็นบุญ จุดประสงค์ที่เป็นแก่นแท้ของการทำบุญก็คือเพื่อชำระกมลสันดานให้ผ่องใสปราศจากกิเลสตัณหาทั้งหลาย

ในโอวาทปาติโมกข์พระพุทธเจ้าสอนให้เราไม่ทำชั่วทั้งปวง ทำดีให้ถึงพร้อมและทำจิตใจให้ผ่องใส การไม่ทำชั่วคือไม่ทำบาป การทำดีคือทำบุญ จุดมุ่งหมายของการทำบุญอยู่ในข้อที่สามคือเพื่อทำจิตใจให้ผ่องใส การทำชั่วจะทำให้จิตใจเศร้าหมองด้วยอำนาจกิเลส กิเลสแปลว่าเครื่องทำจิตใจให้เศร้าหมอง เมื่อคุณมีกิเลส คุณจะเป็นคนหน้ามืดตามัว เมื่อโกรธใครขึ้นมาที่คุณอาจเห็นข้างตัวเท่าหมู กิเลสเหมือนม่านบังตาที่ปิดกั้นใจเราจากความจริงและบาปบุญคุณโทษ ดังเรื่องก่องข้าวน้อยฆ่าแม่ ที่ลูกฆ่าแม่เพราะโมโหหิวข้าว เขาหิวจนตาลายเห็นก่องข้าวที่แม่นำมาให้ว่าเล็กนิดเดียวคงไม่พอกิน เมื่อเขาฆ่าแม่ไปแล้วลงมือกินข้าว เขากินไม่หมดจึงรู้ว่าตนเข้าใจผิด กิเลสพาให้เป็นไปเช่นนั้น พ่อแม่มีบุญคุณ แต่บางคนไม่เห็นบุญคุณเพราะม่านบังตาคือกิเลส เขาไม่เห็นสิ่งที่เป็นบุญคุณและความจริงความดีความงามใดๆ

สรุปว่ากิเลสเป็นเครื่องทำจิตใจให้เศร้าหมอง จิตของเรา

นี้เหมือนกับดวงไฟฉาย ถ้าเราใช้กระจกสีเขียวมาห่อหุ้ม เมื่อเราฉายไปทางไหนแสงไฟก็เป็นสีเขียวหมด ถ้ากระจกสีแดง แสงไฟก็เป็นสีแดง จิตเหมือนกับแสงไฟ กิเลสที่มาบังตาเหมือนกระจกสีต่างๆ ความโลภเหมือนสีเขียว เราเห็นอะไรเป็นอยากได้ไปหมด ความโกรธเหมือนสีแดง ต่อให้เขาพูดดีอย่างไรเราก็ไม่มีอารมณ์ที่จะฟัง วันไหนกลับบ้านเจอรถติดรู้สึกหงุดหงิด พบหน้าลูกที่เคยน่ารักซุกซนไม่น่ารักเสียแล้ว เราเห็นอะไรเป็นสีแดงไปหมด กิเลสทำจิตใจให้เศร้าหมองอย่างนี้

พระพุทธศาสนาสอนให้ชำระจิตใจให้ผ่องใสเพื่อให้เกิด **ยถาภูตญาณทัสสนะ** แปลว่ารู้เห็นตามความเป็นจริงโดยไม่ถูกบิดเบือนด้วยอำนาจกิเลสคือความโลภ ความโกรธและความหลง เมื่อจิตใจผ่องใส เราจะเห็นความจริงความดีและความงาม

วิธีปฏิบัติให้รู้เห็นตามความเป็นจริงเรียกว่า **วิปัสสนา** แปลว่า การเห็นแจ้ง วิปัสสนา ฉะนั้นกรรมฐานทำให้ได้บุญมาก เพราะเป็นเครื่องชำระกิเลสโดยตรง การทำบุญจะช่วยระงับความทุกข์ และกำจัดกิเลสได้หลายระดับ มีคำกล่าวที่ว่า “สวดมนต์เป็นยาทา ภาวนาเป็นยากิน” ความทุกข์ต่างๆ อยู่ในใจ มีการแก้ได้หลายระดับ การสวดมนต์ช่วยระงับทุกข์ได้ระดับหนึ่ง การฟังธรรมช่วยได้ระดับหนึ่ง การปฏิบัติกรรมฐาน

เป็นวิธีดับทุกข์ระดับสูงสุดและทำให้ได้บุญมาก

เหตุของบุญอยู่ที่เจตนาที่ดีเพื่อไปต่อสู้กับกิเลสตัณหา ในจิตใจ เจตนาที่ดีจะไล่ความโลภ ความโกรธ และความหลง ออกจากจิตใจ เพราะฉะนั้น เราทำบุญเมื่อใด เราได้ลดละ กิเลสเมื่อนั้น เช่นเราทำทานด้วยการบริจาคสิ่งของช่วยคนเจ็บ ด้วยการบริจาคนี้เราชนะใจตัวเองและลดความตระหนี่และความเห็นแก่ตัว เจตนาอันนี้ทำให้จิตของเราเบาสบายขึ้น เจตนาเป็นบุญที่ชำระจิตใจให้สะอาดสว่างสงบ หรืออีกกรณีหนึ่งคือเราโกรธกับเพื่อนตั้งแต่ปีที่แล้ว พอถึงปีใหม่เราแผ่เมตตาให้เขา เรากำจัดความโกรธเขาออกไปจากใจ เราให้อภัยเขาและยิ้มแย้มแจ่มใสเข้าหากัน บรรยากาศทั่วไประหว่างเขากับเราก็ตีขึ้นทันที เรามีความสุขในการทำงานหรือการเรียน เมื่อใจเบาสบาย สุขภาพจิตก็ดีขึ้นเพราะเราลดศัตรูไปได้หนึ่งคน มีสุภาสิตจีนอยู่ว่า “มีมิตรทำร้ายคนยังนับว่าน้อยเกินไป มีศัตรูหนึ่งคนก็นับว่ามากเกินไป”

ดังนั้น บุญจึงเกิดจากเจตนาหรือความตั้งใจดีเป็นกุศลที่ช่วยชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ การทำความดีด้วยใจไม่บริสุทธิ์ ทำให้ได้บุญน้อย เช่นกรณีที่เจ้าภาพทอดกฐินมาจากหลายกลุ่ม หัวหน้ากลุ่มแต่ละคนแย่งกันเป็นประธานกล่าวคำถวาย เมื่อไม่มีใครยอมใครจึงต้องแข่งกันบริจาคเพิ่มเติม ใครบริจาค

มากที่สุดคนนั้นได้เป็นประธาน คนที่ชนะนี้กระหึ่มยิ้มของ
ผู้แพ้รู้สึกไม่พอใจและไม่ร่วมอนุโมทนาบุญ ความอยากเด่น
ของเขาไม่ได้รับการตอบสนอง แทนที่เจตนาจะเป็นบุญกลับ
เศร้าหมองไปแล้ว

แก่นของบุญอยู่ที่เจตนาที่บริสุทธิ์ ก่อนทำบุญเจตนา
ต้องบริสุทธิ์ กำลังทำบุญเจตนาบริสุทธิ์ เมื่อทำเสร็จแล้ว
เจตนาก็ยังบริสุทธิ์ อย่างนี้จึงเป็นบุญสมบูรณ์

ก่อนทำบุญแต่ละครั้งเราทำจิตเจตนาให้บริสุทธิ์ผ่องใส
ด้วยศรัทธาคือเห็นคุณค่าของการกระทำ ตัวอย่างคือก่อนที่
ท่านทั้งหลายจะมาทำบุญที่นี่ในวันนี้ ท่านได้ทำให้ศรัทธา
ว่านี่เป็นบุญประเพณีที่คณะวิทยาศาสตร์ได้ทำติดต่อกันมา
หลายปี ประเพณีนี้ดีมากเพราะสร้างความสามัคคีในคณะ
ท่านเห็นประโยชน์อย่างนี้มีความต้องการทำบุญ นั่นคือท่านมี
เจตนาที่ดี เหมือนกับเวลาผู้เฒ่าผู้แก่จะใส่บาตรพระ ท่านจะ
ยกขันข้าวขึ้นจบเหนือศีรษะก่อน นั่นคือท่านกำลังทำจิตให้ผ่อง
ใสและอาจจะอธิษฐานอะไรต่างๆ การตั้งเจตนาให้บริสุทธิ์ก่อน
ทำบุญเรียกว่ามีบุพพเจตนา

บุพพเจตนาคือเจตนาก่อนที่จะทำบุญ ใจจะต้องจดจ่อ
อยู่กับเรื่องบุญนั้น เหมือนกับเวลาที่บางท่านจะวาดภาพ เขา
จะสร้างอารมณ์และจินตนาการก่อนลงมือวาดภาพ ใจเขาต้อง

จดจ่ออยู่กับเรื่องนี้ ภาพที่ออกมาจึงจะสวยงาม นี่เรียกว่า
บุพพเจตนา การที่คิดปิ่นสมัยก่อนเช่นขรรค์อินโขงวาดภาพ
พระพุทธรเจ้าได้งดงามซึ่งเราพบเห็นตามผนังพระอุโบสถเป็น
เพราะว่าก่อนวาดภาพท่านได้ทำจิตให้ผ่องใสมีสมาธิแน่วแน่
อยู่กับเรื่องนั้น ขรรค์อินโขงวาดภาพฝาผนังอย่างงดงามได้
เพราะท่านทำด้วยศรัทธาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อาจารย์โกวิท(เขมานันทะ)เล่าว่าสมัยที่ตนบวชพระอยู่
ที่สวนโมกข์ ท่านอาจารย์พุทธทาสได้สั่งให้อาจารย์โกวิทปั้น
รูปพระเยซู อาจารย์โกวิทลงทุนอ่านคัมภีร์ไบเบิล แม้ว่าจะ
พยายามอย่างหนัก อาจารย์โกวิทก็ไม่สามารถปั้นรูปพระเยซู
ได้เพราะท่านไม่มีศรัทธาในพระเยซู ในที่สุดอาจารย์โกวิทแก้
ปัญหาโดยทำรูปปั้นพระพุทธรเจ้าขึ้นก่อนแล้วจึงเติมหนวดเครา
ให้ดูเป็นพระเยซู

ตำราที่แต่งในสมัยก่อนส่วนมากจะเริ่มต้นด้วยคำว่า
“นะโม ตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ” แปลว่า
“ขอความนอบน้อมจงมีแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้นผู้
เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้โดยชอบได้โดยพระองค์เอง” เป็นการ
บอกว่าหนังสือที่ข้าพเจ้าแต่งนี้อุทิศถวายพระพุทธรเจ้า นี่คือ
บุพพเจตนาอันเป็นการเตรียมใจให้พร้อมที่จะทำความดี

ส่วนเจตนาในขณะที่ทำความดีเรียกว่ามัญจนเจตนา นั้น

คือในขณะที่ใส่บาตรนั้นใจต้องส่องใสมีศรัทธา ความโลภไม่เข้ามารบกวนจิตใจ หรือขณะวาดภาพก็มีจิตแจ่มใส นี้เรียกว่า มุญจนเจตนา คือมีความตั้งใจแน่วแน่อยู่ในความดีที่กำลังกระทำ

หลังจากทำความดีแล้ว จิตใจยังคงสดชื่นส่องใสมีปิติเบิกบานนั้นคือยังมีอุปสรรคเจตนาที่ดี หมายถึงความตั้งใจดีที่เคยมีอยู่ยังไม่ดับไป บางคนทำความดีเสร็จไปตั้งหลายวันแล้ว แต่เขายังปลื้มใจไม่หาย นี่คือ**อุปสรรคเจตนา**

การทำบุญหรือความดีอันใดก็ตามควรมีเจตนาดีทั้งสามเวลา คือก่อนทำ กำลังทำ และหลังจากทำแล้ว นั่นคือมีทั้ง **บุพพเจตนา มุญจนเจตนา และ อุปสรรคเจตนา**

ช่วงขึ้นปีใหม่นี้อาตมาได้ไปบรรยายธรรมที่วัดธรรมารามที่ชิดาโก ก่อนบรรยายธรรมมีพิธีทำบุญตักบาตรในห้องประชุมเอนกประสงค์ของวัดซึ่งจุดคนได้หลายร้อย จำได้ว่าอากาศหนาวมากในวันขึ้นปีใหม่ หนาวถึงขนาดน้ำกลายเป็นน้ำแข็ง พอฝนโปรยลงมาก็กลายเป็นน้ำแข็งอยู่บนผิวถนน เหมือนกับน้ำในตู้เย็นนั่นแหละ รถที่วิ่งไปบนถนนเช่นนั้นจะเบรคไม่อยู่ เพราะถนนจะลื่นมากเหมือนลานสเก็ต เจ้าหน้าที่ต้องขับรถนำเอาเกลือไปโรยบนผิวจราจรทันทีที่ฝนหยุดตก ปรากฏว่าในวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๓๖ เกลือที่โรยไว้ก็ช่วยไม่ได้ ถนนลื่นมากจนเกิดอุบัติเหตุรถยนต์ชนกันที่ทางด่วนในชิดาโก

เพราะรถเบรคไม่อยู่ มีรถชนกันถึง ๔๐ คัน หนังสือพิมพ์รายงานว่า เป็นอุบัติเหตุที่มีจำนวนรถเกี่ยวข้องสูงสุดในรอบ ๑๐ ปี มีคนตายไป ๑ คน นอกนั้นก็บาดเจ็บกันหลายคน

ขนาดอากาศหนาวมากอย่างนั้นในวันขึ้นปีใหม่ คนไทยในซีกาโกไม่ยอมถอย พอถึงเวลาทำบุญตักบาตรปรากฏว่ามีคนมากันเต็มวัดเลย พระต้องวนรับบาตรถึง ๓ รอบเพื่อให้ทุกคนได้ทำบุญ สังเกตดูสีหน้าของคนที่ใส่บาตรพบว่าทุกคนสดชื่นแจ่มใส พวกเขาถ่ายรูปกันใหญ่ แม้จะอยู่ต่างประเทศก็นับว่าโชคดีเพราะมีพระในวัดคอยรับบาตรถึง ๘ รูป พวกเขามีความสุขที่ได้ทำบุญวันขึ้นปีใหม่ในต่างแดน ก่อนจะมาที่วัดพวกเขาก็ตั้งใจมาใส่บาตรด้วยบุญพเจตนาที่ฝ่าอากาศหนาวมาได้ ในขณะที่ใส่บาตรพวกเขามีความสุขด้วยบุญเจตนา หลังจากใส่บาตรไปแล้ว พวกเขาฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ด้วยความปลื้มใจด้วยอุปการเจตนา

การทำบุญต้องทำด้วยเจตนาที่ดีทั้งสามเวลา บางคนก่อนทำมีเจตนาดี กำลังทำเจตนาที่ดี เช่นใส่บาตรด้วยศรัทธาเต็มเปี่ยม ตอนหลังมานั่งนึกว่าเราถวายท่านแล้วท่านจะเอาไปแจกใครเสียก็ไม่รู้ เรายืดูตสำหรับเตรียมมาอย่างดี เจตนาซักจะเศร้าหมอง ทางที่ดีคือคิดว่าเมื่อเราถวายท่านไปแล้วก็แล้วกันท่านจะเอาไปทำอะไรก็เป็นเรื่องของท่าน เราให้ท่านเพื่อ

ชำระกิเลสของเรา

การให้ทานมีหลายแบบ ถ้าเป็นการให้เพื่อชำระกิเลส เรียกว่าทำบุญกิริยาวัตถุ บางครั้งเป็นการให้เพื่อสงเคราะห์ เช่น ให้ทานแก่คนขอทาน บางครั้งเป็นการให้เพื่อตอบแทนคุณ เช่น ให้ของขวัญหรือเงินทองแก่คุณพ่อคุณแม่ สิ่งของที่เราให้อาจไม่มีราคามากมาย บางทีท่านมีสตางค์มากกว่าเรา ถึงวันขึ้นปีใหม่หรือวันสงกรานต์เราไปให้ของขวัญแก่ท่าน อย่างนี้เรียกว่าให้เพื่อตอบแทนคุณ เป็นการแสดงน้ำใจตัญญู การให้เพื่อบูชาคุณครูบาอาจารย์ก็จัดอยู่ในประเภทนี้ การให้ทานทุกแบบเป็นบุญทั้งนั้น ถ้ามีเจตนาดีทั้งสามเวลาดังกล่าว มา ของที่เราให้จะมากหรือน้อยไม่สำคัญ ข้อสำคัญอยู่ที่เจตนา ถ้ามีเจตนาดีมาก ผลบุญก็มีมากไปด้วย ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า

“ของที่ให้เป็นทานแม้จะมีเล็กน้อย ผลบุญกลับมีมาก เพราะเมื่อมีใจเลื่อมใสพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า หรือ พระสาวกของพระพุทธเจ้า การให้ทานไม่จัดว่าเล็กน้อยเลย ไม่ว่าพระพุทธเจ้าจะทรงพระชนม์อยู่หรือดับขันธปรินิพพานไปแล้วก็ตาม ถ้ามีใจเลื่อมใสในพระองค์ไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน ผลบุญย่อมมีเท่ากัน” (ขุ.วิ.๒๖/๘๒)

เมื่อเรามีเจตนาที่ดีแล้วเท่ากับมีเหตุของบุญ คำถามต่อไปคือเราทำบุญหรือความดีได้กี่วิธี วิธีทำบุญเรียกว่าบุญกิริยา

วัตถุมี่ ๑๐ ประการ เพียงเจตนาดีอย่างเดียวไม่พอ ต้องลงมือทำด้วยจึงจะได้ผลบุญ บางคนมีเจตนาดีแรงกล้าแต่ไม่ลงมือทำ เพียงเอาใจช่วย เช่น เห็นคนตกน้ำก็ร้องว่าขึ้นมาๆ เขามีเจตนาดี แต่ไม่ช่วย คนประเภทอย่างนี้ได้บุญนิดเดียว เจตนาอย่างเดียวเป็นจุดเริ่มต้นเท่านั้น เราต้องแสดงออกตามเจตนาด้วย เจตนาดีอย่างเดียวยังไม่พอ

ชายหนุ่มคนหนึ่งไปยืนอยู่ที่แฟริมแม่น้ำเพื่อรอเรือข้ามฟาก มีคนรอเรือเต็มไปหมด เมื่อเรือมาถึง ปรากฏว่ามีผู้หญิงสาวคนหนึ่งก้าวพลาดจึงตกลงไปในแม่น้ำ เธอว่ายน้ำไม่เป็น กำลังจะจมน้ำ ผู้ชายทั้งหลายก็ยืนดูกันเฉยๆ บางคนมีแผ่นเตตาให้ด้วยซ้ำ ชายหนุ่มคนนั้นได้โดดน้ำลงไปช่วยดึงผู้หญิงขึ้นมาโดยปลอดภัย คนอื่นปรบมือให้เขาพร้อมกับชมว่าสุภาพบุรุษคนนี้เก่งจริงๆ ผู้สื่อข่าวคนหนึ่งไปถามชายคนนั้นว่าเหตุใดคุณถึงโดดลงไปช่วยเธอ เขาตอบด้วยเสียงโกรธว่า “ไม่รู้หน้าไหนมันตีบผมตกน้ำลงไป ผมกำลังยืนแผ่นเตตาให้เธออยู่พอดี”

แต่เจตนาดีอย่างเดียวยังไม่พอ จะต้องมี การแสดงออกทางกายหรือทางวาจาด้วย การแสดงออกด้วยกรรมซึ่งเราแปลกันเป็นภาษาทั่วไปว่าการกระทำ เมื่อคิดดีแล้วก็พูดดีและทำดี การคิดเป็นมโนกรรม การพูดเป็นวจีกรรม อย่างน้อยเมื่อ

เราอยากจะช่วยคนอื่นแต่ไม่มีอะไรจะช่วย เราพูดปลอบใจเขาก็ยังดี เรียกว่ามีวชิระมณีที่ดี มโนกรรมคือใจคิดด้วยเจตนาดีแล้วควรแสดงออกมาทางวาจาบ้าง ช่วยอะไรไม่ได้ก็ให้กำลังใจเขา บางคนไม่ช่วยแล้วแถมยังพูดถากถางอีก จัดเป็นพวกมือไม่พายเอาเท้าราน้ำ นอกจากนั้นยังมีการกระทำทางกาย เช่นเราเห็นคนแก่ยกของหนักมา เราช่วยยกของให้ท่าน นี่เป็นกายกรรม ในการเตรียมจัดงานทำบุญนี้ เราช่วยยกโต๊ะบ้าง ช่วยจัดดอกไม้บ้าง การทำอย่างนี้เป็นการทำบุญที่เรียกว่า **เวยยาวัจฉมัย** หมายถึงบุญซึ่งสำเร็จด้วยการชวนชวายเป็นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่นเราบอกทางแก่คนหลงทาง หรือช่วยขับรถนำคนเจ็บส่งโรงพยาบาล เหล่านี้เป็นการเอื้อเฟื้อด้วยเจตนาที่ดีแล้วแสดงออกทั้งนั้น

บุญกิริยวัตถุหรือวิธีทำบุญ มี ๑๐ วิธี แต่สรุปให้เป็นหมวดหมู่แล้วมี ๓ วิธี คือ

๑. การให้เรียกว่า**ทานมัย** หมายถึงบุญที่สำเร็จด้วยการให้ท่านมี ๓ อย่างคือ (๑) ให้สิ่งของ ให้สิ่งของแก่กันเรียกว่า **อามิสทาน** (๒) ให้ความรู้หรือคำปรึกษาเรียกว่า**วิद्याทาน** หรือ**ธรรมทาน** และ (๓) ให้อภัยแก่กันเรียกว่า**อภัยทาน**

ทานที่ควรเน้นในเทศกาลขึ้นปีใหม่คืออภัยทาน หมายถึงการชำระความโกรธในจิตใจด้วยการให้อภัยคนอื่น การให้

ที่เราลงทุนน้อยแต่ได้กำไรมากก็คือการให้อภัย การขอที่คน
ถูกขอไม่รังเกียจและคนให้ก็ชอบใจก็คือการขอภัย ดังนั้น
การให้อภัยและการขอภัยจึงเป็นการให้และการรับที่ประทับใจ
ใจ แต่เรามักจะให้ภัยกันไม่ได้ หากจะถามว่าเพราะอะไร ก็
ต้องตอบว่าเพราะเราชอบเก็บความโกรธไว้ในจิตใจ ปีใหม่
แล้วแทนที่จะลืมแล้วให้อภัยกันเรากลับจำแม่น ใครด่าว่า
อะไรตั้งแต่ปีกลายแล้วเรายังจำไม่ลืม แต่กลับลืมวิชาการที่
มีประโยชน์ เรื่องที่ดีเราไม่จำ ชอบจำเรื่องไม่ดี

ทำไมเราจำเรื่องไม่ดีแม่นยำนัก บางคนบันทึกลงไดอารี่
ไว้ด้วยว่าวันที่เท่าไรเวลานั้น ยายคนนั้นด่าฉันว่าอย่างนั้น
แล้วอ่านไดอารี่หน้านั้นทุกคืนเลย อ่านแล้วกัดฟันกรอดพร้อม
กับพิมพ์ว่า “บุญคุณต้องทดแทน ความแค้นต้องชำระ ที่เอ็ง
ซ้ำไม่ว่า ที่ซ้ำเอ็งอย่าไวย” เขาไม่ได้คิดที่จะให้อภัยกันเลย การ
ให้อภัยนั้นทำให้มีสุขภาพจิตดี คนที่ไม่ให้อภัยนั้นเห็นชัดเลย
ว่าบุญไม่มี เขาไม่ค่อยจะมีความสุขเพราะเป็นคนเก็บกด ช่าง
คิดช่างแค้น เหมือนกับคนชื่อคัสสิอุสในคำประพันธ์ที่ว่า “นั่น
คัสสิอุสมีสีหน้าแห่งกระหายใจ เขาคิดมากเกินไป คนเช่นนี้สี
หน้ากลัว” หรือเหมือนกับจิวอี้ที่โกรธขงเบ้งจนกระอักเลือดตาย
เพราะความโกรธ ก่อนตายจิวอี้อุทานว่า “ฟ้าส่งให้จิวอี้มาเกิด
แล้วไฉนต้องส่งขงเบ้งมาเกิดด้วยเล่า”

บางคนมีสุขภาพจิตดีเพราะให้อภัยคนง่าย บางที่เราต่อว่าเขาด้วยถ้อยคำรุนแรง เรายิ่งกว่าเขาจะคิดมากหรือเสียใจจนนอนไม่หลับ พอเราโทรไปขออภัย ปรากฏว่าเขาหลับไปแล้ว เรายังนอนไม่หลับเลยเพราะกังวลใจแทนเขา เราเป็นคนทีเก็บทุกอย่างทั้งดีและร้ายซึ่งเหมือนกับว่าเราอยู่ในบ้านของเราดี ๆ เพื่อนบ้านโยนเมล็ดตำแยใส่บ้านเรา แทนที่เราจะกวาดมันให้พ้นไป เรากลับบรรจุงอบใส่ภาชนะเก็บเอาไว้แล้วขุดดินในรั้วบ้าน เพาะตำแยในบ้านตัวเอง ทั้งรดน้ำพรวนดินจนตำแยเติบโตออกดอกมีเมล็ดแล้วมันก็ทำให้เราค้น คำตำว่าของคนเหมือนเมล็ดตำแย เราจะเก็บไว้ให้ค้นหัวใจทำไม ลืมเสียเถิด อย่าคิดถึง ใครทำได้อย่างนี้จะมีสุขภาพจิตดี

วิธีลดความโกรธมีหลายวิธี วิธีหนึ่งก็คือว่าระบายออกไป ดังมีเรื่องเล่าว่า ประธานาธิบดีลินคอล์นตอนที่สหรัฐอเมริกาเหนือประกาศสงครามกับฝ่ายใต้หรือทำสงครามกลางเมือง มีนายพลสองคนรบเก่งมาก แต่พวกเขาไม่ค่อยถูกกัน นายพลคนหนึ่งมาฟ้องท่านลินคอล์นว่า “ท่านประธานาธิบดีครับ ผมไม่อยากจะรบกับเพื่อนผมเลย เขาตำผมเรื่อย เขาผมไปนินทาต่างๆ หว่าผมไม่ได้เรื่องได้ราว ผมตำเขากลับตีใหม่ครับ”

ท่านประธานาธิบดีว่า “ได้เลย คุณรับกระดาศนี้ไป” ว่าแล้วก็ส่งกระดาศให้สองแผ่น

นายพลสงสัยจึงถามว่า “ท่านให้กระตาดษผมทำไมล่ะครับ”

“ให้คุณเขียนด่าเขาให้ผมรับรู้ อย่าไปด่าปากเปล่า เพราะไม่มีหลักฐาน เขียนด่าเลย ระบุลงไปว่าเขียนที่ทำเนียบประธานาธิบดี”

“อย่างนี้ก็ดีซีครับ ถ้าท่านอนุญาต ผมจะด่าเขาให้สะใจเลยครับ” นายพลตอบแล้วก็นั่งเขียนอยู่ชั่วโมง ท่านประธานาธิบดีก็ไปที่ทำงาน เมื่อทำงานเสร็จท่านก็ออกมาปรากฏว่านายพลเขียนได้สองหน้าเสร็จแล้วส่งให้ประธานาธิบดี ประธานาธิบดีอ่านดูแล้วก็บอกว่า “ไม่ไหวเลยคุณด่าด้วยคำหยาบคาย คุณมีไม้ขีดไฟไหม”

“เอาไม้ขีดไฟมาทำไมหรือครับ” นายพลถาม
ท่านประธานาธิบดีตอบว่า “จะเผาจดหมายนี้”

“เผาทำไมล่ะครับมันใช้ไม่ได้เลยหรือ” นายพลถาม
ด้วย ความสงสัย

ประธานาธิบดีอธิบายว่า “คุณเขียนด่าเขาแล้วนี่ รู้สึกสบายใจขึ้นบ้างไหมล่ะ”

“รู้สึกดีขึ้นมากครับ เพราะได้ด่าระบายให้ประธานาธิบดีฟังแล้วผมรู้สึกดีขึ้นจริงๆ”

“ถ้าคุณสบายใจขึ้นแล้ว คุณยังอยากจะส่งจดหมายนี้ถึง

เพื่อนคุณใหม่หรือว่าเราเผามันทิ้งดีกว่า” ประธานาธิบดีถาม

“ผมว่าเผามันทิ้งก็ได้ครับ ผมสบายใจแล้วครับ เผาทิ้งเลย” นายพลเห็นด้วย

ประธานาธิบดีกล่าวว่า “วันไหนคุณกลุ่มขึ้นมา คุณมาพบผมนะ มีอะไรแล้วเราค่อยคุยกัน” ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา นายพลไม่มาด่าเพื่อนให้ฟังอีกเลย พวกเขาก็ไม่ทะเลาะกันด้วย นี่เรียกว่าได้ระบายออกไปบ้าง

เรื่องนี้ก็มีคติอีกว่าผู้ใหญ่ควรมีใจหนักแน่นไม่หุเบา บางที่อาจมีผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถระบายเรื่องคับข้องใจเกี่ยวกับคนอื่นให้ฟังบ้าง ในกรณีนี้ควรเอาอย่างประธานาธิบดีลินคอล์น คือฟังแล้วก็แล้วกันไป ไม่เก็บเอามาเป็นเรื่องราวใหญ่โต เราเพียงแต่ฟังคนระบายเพื่อช่วยทำให้สุขภาพจิตของผู้ใต้บังคับบัญชาดีขึ้น ที่ให้โอกาสเขาได้ระบายออกบ้าง

แต่การระบายออกนั้นเป็นวิธีของฝรั่ง ยังไม่ใช่พุทธวิธี เราจะสังเกตได้ว่าฝรั่งชอบการระบายออก พระพุทธศาสนาสอนให้ใช้วิธีการให้อภัยคือไม่เก็บมาคิดมาแค้น เมื่อไม่มีอะไรเก็บกดก็ไม่จำเป็นต้องระบายออกไปรบกวนคนอื่น เช่นบางท่านไม่สนใจว่าใครจะด่าจะว่าอะไร เขาทำตัวแบบพระปิดทวาร ใครด่ามาก็ไม่ใส่ใจ พยายามนับหนึ่งถึงสิบดังที่โบราณท่านสอน ใครด่ามาเขาก็นับหนึ่งถึงสิบเรื่อยไป เขาไม่ใส่ใจคำ

ตว่านั่น บางคนก็ภาวนาว่า “พุทโธ” เรื่อยไปเพื่อว่าใจจะไม่มี
ช่องที่จะคิดถึงคำดำ

ตามปกติ จิตเราจะคิดหลายเรื่องในขณะที่เดียวกันไม่ได้
ท่านลองมองไปที่ไมโครโฟน ดอกไม้ และพระพุทธรูป ท่าน
สังเกตไหม จิตดวงที่คิดถึงไมโครโฟนจะคิดได้เรื่องเดียว ขณะ
นั้นมันจะคิดถึงเรื่องอื่นไม่ได้ ท่านเรียกจิตว่า เอกจรั แปลว่า
เที่ยวไปตามลำพังคือคิดได้ขณะหรือดวงละเรื่อง ดังนั้นจิต
ดวงที่คิดถึงดอกไม้จะไม่คิดถึงพระพุทธรูป จิตดวงที่คิดถึงพระ
พุทธรูปจะไม่คิดถึงไมโครโฟน คนเรามีสมภาติคือ คิดเรื่องเดียว
ได้เพราะจิตมีธรรมชาติเป็นอย่างนั้น ถ้าเราสามารถฝึกจิต
ให้คิดเรื่องเดียวติดต่อกันนานพอก็ถือว่ามีสมภาติ ต่อไปนี้ใคร
จะดำเรา เราไม่สนใจเขา เราอ่านหนังสือของเราไปเรื่อย อย่าง
เช่นแม่บ้านดำพ่อบ้าน แต่พ่อบ้านอ่านหนังสือพิมพ์สบายใจ
เพราะมีสมภาติกับหนังสือพิมพ์ โบราณจึงสอนว่าให้นับหนึ่งถึง
สิบเมื่อถูกดำ บางคนภาวนาว่า “พุทโธ พุทโธ”

พระรูปหนึ่งเวลาโดนเจ้าอาวาสดำขึ้นมา ท่านเอาตาชั่ง
มาแขวนที่มีถาด ๒ ถาดมาแขวนไว้ที่หน้ากุฏิแล้วก็เอาหัวมัน
มาใส่ไว้ในตาชั่ง ให้มันเท่าๆ กัน พอโดนดำที่ไรก็นึกในใจว่า
“ชั่งมัน ชั่งมัน” ปรากฏว่าได้ผลทำให้อดทนได้

ยังมีวิธีคิดบรรเทาความโกรธอีกมากมาย อาตมาไปพบ

ท่านหนึ่งคือ ท่านอาจารย์นาวาเอกพิเศษอ่อน บุญยพันธุ์ วันนั้นไปบรรยายด้วยกันที่นครสวรรค์ เรากลับจากนครสวรรค์ด้วยกัน ตอนหนึ่งอาจารย์อ่อนบอกว่า “ท่านครับ ตั้งแต่ผมเกิดจากท้องพ่อท้องแม่มานี้ไม่เคยถูกใครด่าเลย”

อาตมาถามว่า “อาจารย์พูดเกินไปหรือเปล่า เป็นไปได้อย่างไร พระพุทธเจ้ายังถูกด่าเลย พระพุทธเจ้าตรัสว่า นัตถิโลกเ อนินทิตโต คนไม่ถูกด่าหรือนินทาไม่มีในโลก แล้วอาจารย์จะดีกว่าพระพุทธเจ้าได้อย่างไร”

อาจารย์อ่อนตอบว่า “ไม่ใช่อย่างนั้น เพราะคนมันไม่ด่าผมเอง ก็แปลกนะที่คนไม่ด่าผม เวลาเพื่อนๆ โกรธผม มันไม่ด่าผม แต่ไปด่าพ่อผม ด่าแม่ผม ท่านก็เสียไปตั้งแต่ผมอายุ 5 ขวบแล้ว ท่านไม่รู้เรื่องอะไรแล้ว บางทีเพื่อนๆ ก็ไปด่าเปรต ด่าสัตว์ ด่านรก ผมก็ส่องกระจกดูแล้วมันก็ไม่ใช่ผมหรอกครับ ถ้ามันด่าไ้ก่อนขีผมถึงจะโกรธ รอจนบัดนี้มันก็ไม่ยอมด่า”

สรุปว่าการให้สิ่งของ ให้คำปรึกษา และให้อภัยนี้เป็นทาน

๒. สีสัมย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีลรวมทั้งการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ดีงามและการแสดงความเคารพและอ่อนน้อมถ่อมตนที่เรียกว่า**อปายนัมย** เช่นกราบคุณพ่อคุณแม่ ไหว้ครูบาอาจารย์ และ**เวยาวัจจมัย**คือการลูกให้ที่นิ่งแก่คนพิการบนรถเข็นหรือการช่วยเหลือคนชรา เหล่านี้เป็นเรื่องของ

การทำความดีที่เรียกว่าศีลมัยทั้งนั้น ทำที่ไรก็ได้บุญทุกครั้ง เพราะทำด้วยน้ำใจเสียสละ สุภาพบุรุษให้ที่นั้งแก่เด็กคนชรา หรือสุภาพสตรีก็ยังได้บุญ แต่เดี๋ยวนี้นักไม่ค่อยชอบทำบุญ แต่เขาชอบความสบายมากกว่า พอคนชราขึ้นรถมาเขาทำเป็นนั่งหลับ เขาไม่ต้องการบุญทั้งที่ความจริงแล้วในขณะที่เขาลุกให้บริการต่างๆ นี่ เป็นการทำบุญชำระความโลภความเห็นแก่ตัว ข้อที่สองนี้เรียกว่า**ศีลมัย** บุญสำเร็จด้วยการประพฤติที่ดี

๓. **ภาวนามัย** บุญสำเร็จด้วยการอบรมจิตใจและทำจิตใจให้ผ่องใสโดยตรงคือปฏิบัติกรรมฐานบ้างฟังเทศน์บ้างจนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องขึ้นมาและทำให้ลดกิเลสได้ เมื่อเกิดความผ่องใสแล้วก็มีธรรมอยู่ในหัวใจตลอดเวลา อย่างบางท่านได้ฟังธรรมบางหัวข้อจดจำไว้ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ดังนั้นเราควรฟังธรรมให้พอแก่การแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์

บุญมีอานิสงส์หรือผลลัพธ์เป็นความสุขดังบาลีว่า “*สุโข ปุญญสุส อุจฺจโย การสั่งสมการทำบุญนำสุขมาให้*” การทำความดีทุกครั้งถูกเก็บไว้ในใจของเราที่ภวังคจิตคือจิตใต้สำนึกนั่นเอง จิตมี ๒ ระดับ คือ วิถิจิต ได้แก่ จิตรู้สำนึก สิ่งที่เรารับรู้ทางตาทางหู ฯลฯ เราไม่ได้ลืมเพราะถูกเก็บไว้ในภวังค์ ที่เราเรียกว่าภวังคจิต บุญกุศลที่เราทำทั้งหมดนั้นภวังคจิตจะจด

จรรยาวัฏไฉไลและจะแสดงออกเป็นผลรูปธรรมเมื่อถึงเวลาที่บุญเรื่องนั้นเต็มเปี่ยม อย่างเช่นคนที่ไปช่วยตำรวจ ๙๑๑ บางคนทำดีแล้วก็ได้เห็นผลทันตาเพราะเจตนาแรงกล้า ถ้าทำบุญด้วยเจตนาแรงกล้าจะได้ผลเร็ว ถ้าทำไปด้วยเจตนาอ่อนก็ได้ผลน้อยและรอนานกว่าจะเห็นผล

บุญที่ทำด้วยเจตนาที่จะถูกเก็บสะสมไว้ในภวังคจิต บุคลิกภาพของเราก็ดีขึ้นเรื่อยๆ เพราะบุญที่สั่งสมไว้ในจิต คนที่ทำบุญจัดเป็นคนดีและชีวิตจะพบแต่สิ่งที่ดี คนที่ชอบทำชั่วชีวิตจะพบสิ่งไม่ดี เช่นเพื่อนชั่วมาหา อบายมุขก็มาหา ชีวิตจะตกลงไปเรื่อยๆ แต่ช่วงไหนที่เราชนะใจตัวเอง บังคับตัวเองให้อยู่ในระเบียบ ให้ทำงานหรือเรียนหนังสือให้คบเพื่อนที่ดี ช่วงนั้นชีวิตเราก็จะเหมือนกับหักมุมคือจะพบสิ่งที่ดี นี่คือผลบุญ ฉะนั้นจงทำความดีไว้เสมอ ที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” หมายความว่าในขณะที่เราทำดีนั้นเราก็ได้ความดีเก็บไว้ในภวังคจิต เป็นวิบากที่ดี คือผลที่ดีอยู่ในจิตและช่วยชำระจิตใจให้ผ่องใส เราก็เป็นคนดี ทำดีได้ดีคือได้ความดีเก็บไว้ในจิตและบุคลิกภาพของเรา เราจึงเป็นคนดี สังคมต้องการคนดีและยกย่องคนดี เมื่อทำดีแล้วเราก็ได้ผลดีจากสังคมด้วยและจิตที่ผ่องใสก็ไปเกิดในสุคติในชาติหน้า พระพุทธเจ้าตรัสว่า คนธรรมดาอาจจะพิสูจน์ไม่ได้ว่ามีชาติหน้า แต่เชื่อไว้ดีกว่า

ไม่เชื่อ การเชื่อเรื่องชาติหน้ากับการไม่เชื่อมีความหมายจะต่างกัน คนที่เชื่อจะทำบุญมาก ถ้าชาติหน้ามีจริง บุญที่เราทำนั้นจะติดตามตัวเราไปด้วย ถ้าชาติหน้าไม่มีจริง เราก็มีความสุขในชาตินี้ด้วยเพราะเราเป็นคนดี

สุขมี ๒ อย่างคือ สุขแบบพึ่งพาอาศัย และ สุขแบบเป็นไท สุขแบบพึ่งพาอาศัยขึ้นอยู่กับความบังเอิญหรือความกรุณาของคนอื่น เรียกว่า **สามิสสุข** คือสุขแบบอิงอาศัยเงื่อนไขหมายความว่า วันนี้เรามีความสุขเพราะตื่นแต่เช้า อากาศสดชื่นมองเห็นพระอาทิตย์ขึ้น แต่ถ้าบางวันเราตื่นแต่เช้า ฟ้ามันมีดครึ้ม ฝนตกทั้งวันและรถติดมาก เราหงุดหงิดทันที เรียกว่าความสุขขึ้นอยู่กับความกรุณาของดินฟ้าอากาศและคนข้างเคียง ถ้าเราพบแต่คนพูดดี ๆ เราก็มีความสุข พอคนยิ้มให้ เรามีความสุข แต่ถ้าเขาไม่ยิ้มให้ เราก็มีความสุขเพราะคนอื่น ความสุขจึงขึ้นอยู่กับเงื่อนไขภายนอกที่เรากำหนดไม่ได้ นี่คือชีวิตทั่วไปความสุขจึงอยู่กับคนอื่นและสิ่งอื่น นี่เรียกว่าสุขแบบพึ่งพา สุขแบบเป็นทาส

แต่ยังมีความสุขอีกแบบหนึ่ง คือสุขแบบเป็นไทที่เรียกว่า **นิรามิสสุข** สุขแบบไม่อิงเงื่อนไข ซึ่งตรงข้ามกับสุขแบบเป็นทาส หรือสุขแบบพึ่งพาที่ต้องเป็นฝ่ายรอรับหรือเป็นฝ่าย passive สุขแบบเป็นไทนั้นเป็นสุขแบบ active เป็นผู้สร้างความสุขหรือ

ผู้ทำความสุข เราทำเมื่อไรมีความสุขเมื่อนั้น คนบางคนบอก
ว่าชีวิตเป็นทุกข์เหลือเกิน เมื่อเราถามว่าทำไม เขาตอบว่าชีวิต
เขาจะหาเพื่อนแท้สักคนก็ไม่ได้ เขาไม่มีเพื่อนแท้ เมื่อเราถาม
อีกว่าเพื่อนแท้หมายถึงเพื่อนแบบไหน เขาตอบว่าก็เพื่อนตาย
นะซิ เพื่อนกินหาง่ายเพื่อนตายหายาก เพราะฉะนั้นเพื่อนแท้
ของเขาคือเพื่อนตาย เมื่อเราถามอีกว่าเขาอยากมีเพื่อนแท้
คือเพื่อนที่ตายแทนเขาได้แล้วเขาเองเคยคิดว่าจะตายแทน
เพื่อนบ้างได้ไหม เขาตอบว่าไม่เคยคิด ถ้าเขายังตายแทน
เพื่อนไม่ได้แล้วเขาจะเกณฑ์ให้เพื่อนตายแทนเขาได้อย่างไร
เขาคาดหวังเกินไป

อันที่จริง คำว่า “มิตร” สัมพันธ์กับคำว่า “เมตตา” เมื่อ
ใดคุณมีไมตรีจิตกับใครหรือคุณให้สิ่งของแก่ใคร เมื่อนั้นแหละ
คุณกำลังผูกไมตรี คุณกำลังมีเพื่อน การมีเพื่อนไม่ใช่รอให้คน
เขามาหาคุณ เพื่อนเกิดจากคุณนี่แหละให้น้ำใจกับเขาคือคุณ
ทำบุญด้วยการให้เมตตาหรือให้สิ่งของแก่เขา เมื่อใดที่คุณให้
ความสุขแก่คนอื่น เมื่อนั้นคือคุณมีเพื่อน เมื่อนั้นคุณมีความสุข
ได้แล้ว เราให้คำพูดที่ไพเราะหรือรอยยิ้มแก่เขาหรือให้สิ่งของ
แก่เขาเหมือนกับคนที่ไปใส่บาตรที่ชิวาโก ทำไมเขามีความสุข
เขาไม่ได้เป็นฝ่ายรอรับ เขาเป็นคนให้ด้วยการใส่บาตรเองและ
เขาก็มีความสุขเอง ท่านเคยพบไหมที่คนบางคนมีความสุขกับ

การทำบุญด้วยสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ เช่น ใส่บาตรทัพพีเดียวแต่มีความสุขมากกว่าคนที่ขนของถวายเป็นคันๆ เจตนาเขาไม่ดีเพราะอยากเด่นอยากดัง เมื่อไม่ดังสมใจเขาจึงมีความสุข ทุกข์ แต่อีกคนหนึ่งทำบุญด้วยของชนิดเดียว มีเจตนาดีเป็นสำคัญ ของจะมากจะน้อยไม่สำคัญ เจตนาที่ดีทำให้มีความสุข ใจ นั่นคือบุญ

เพราะฉะนั้น การที่เราพูดเพราะอ่อนหวานด้วยไมตรีจิตเท่ากับเป็นการให้ความสุขแก่คนอื่น แล้วเราก็มีความสุขไปด้วย การที่เราช่วยใครเล็กๆ น้อยๆ เราปลื้มใจว่าเรามีคุณค่าแล้วก็มีความสุข ถ้ามองในชีวิตเราเรามีโอกาสทำการช่วยคนอื่นได้มากกว่าที่คนอื่นช่วยเราใช่หรือไม่ เราสามารถทำความดีได้ทุกขณะ เพราะฉะนั้นเราทำความดีด้วยการปฏิบัติธรรมเมื่อใด เราได้ความสุขเมื่อนั้น เราทำบุญเมื่อใดเราได้ความสุขเมื่อนั้น บุญเป็นชื่อของความสุข เราควรสร้างสุขไม่ใช่รอรับสุข เราเป็นสุขได้ทุกครั้งที่เราเลือกทำความดีเพื่อตนเองหรือเพื่อคนอื่นก็ตาม

ถ้าอาจารย์มาบรรยายในห้องเรียนด้วยความรู้สึกที่เรากำลังให้ความรู้แก่นิสิต ในขณะที่นั้นมีเจตนาดีที่คิดจะให้เพื่อสอนให้นิสิตมีความรู้หรือจุดประทับใจในดวงใจของเขา เพื่อให้เขาเอาความรู้เหล่านั้นไปเป็นประทีปส่องทางชีวิตและจะได้

ใช้ประทับเหล่านั้นไปจุดต่อให้คนอื่น เราภูมิใจดีใจในขณะที่เรายืนสอนอยู่หน้าชั้น เราสุขใจในฐานะของผู้ให้ ไม่ต้องไปคำนึงว่าจะได้เงินตอบแทนเท่าไร หรือจะได้รับการยกย่องบ้างไหม ในขณะที่ทำหน้าที่ด้วยจิตเป็นกุศลนั้นนั่นเองเรามีความสุข

คนเป็นฝ่ายให้นี่นอกจากได้สุขแล้วยังเป็นที่รักของคนอื่นอีกด้วย มีพระบาลีว่า “ททมาโน ปิโย โหติ ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก” ในขณะที่นิสิตบูชายกย่องครู การบูชาคุณครูนั้นเท่ากับได้แสดงน้ำใจและความเคารพต่อครู เราปลื้มปิติที่เห็นผลงานการเสียสละของครู การบูชานั้นเป็นความสุข เราเองก็ทำให้อาจารย์มีความสุขที่เราแสดงความเคารพบูชาท่าน การที่เราแสดงน้ำใจต่อท่านทำให้ท่านมีกำลังใจที่จะทำงาน

เมื่อนิสิตบูชาอาจารย์ อาจารย์ก็ให้น้ำใจตอบแทนแก่นิสิต พระพุทธเจ้าตรัสว่า “บุชโก ลภเต บุชั วนุทโก ปฎิวุทหนั บุชาเขาจะได้รับการบูชาตอบ ไหว้เขาจะได้รับการไหว้ตอบ” เมื่อเราให้น้ำใจแก่เขา เราจะได้น้ำใจตอบ คนที่ไม่เคยให้อะไรแก่ใครหรือไม่เคยมีน้ำใจเลย เขาจะอยู่ในโลกคนเดียว

เพราะฉะนั้นบุญจึงเป็นความสุข เป็นสิ่งที่เอื้อแก่ชีวิตของเราให้ดี ข้อสำคัญก็คือจงทำบุญทุกขณะและมีธรรมประจำใจ เราทำบุญตลอดเวลา แม้แต่การสอนก็เป็นเรื่องของการทำบุญ การช่วยเหลือก็เป็นการทำบุญ คำว่าทำบุญคือการสร้าง

ความสุขด้วยเจตนาที่ดี ทำความดีเมื่อใดเรามีความสุขแบบเป็นไทเมื่อนั้น

อาตมาเคยพบคนๆ หนึ่ง เขาทำบุญตลอดเวลาแล้วเขามีความสุขมาก งานของเขาก็ไม่มีเกียรติเหมือนอย่างงานของพวกท่านทั้งหลาย เขาเป็นคนขับแท็กซี่ เมื่อสองปีที่ผ่านมาอาตมาเรียกแท็กซี่คันหนึ่งเพื่อให้ไปส่งที่วัดมหาธาตุ ตกลงจะจ่ายค่าโดยสาร ๕๐ บาท อาตมานั่งข้างหน้าคู่กับคนขับเมื่อรถแล่นไปได้พักหนึ่ง คนขับแท็กซี่ถามว่า ท่านบวชพระมานานแล้วหรือ อาตมาตอบว่าบวชมานานแล้ว

เขาถามต่อว่า “ท่านบวชแล้วมีความสุขดีหรือ”

“ก็เรื่อยๆ นะ” อาตมาตอบแล้วถามกลับไปบ้างว่า “คุณขับแท็กซี่มานานหรือ”

“นานแล้วครับ ผมขับแท็กซี่มา ๒๗ ปีแล้วครับ”

“ขับแท็กซี่แล้วมีความสุขดีหรือ”

“มีความสุขมากครับ ผมขับแท็กซี่แล้วผมดับทุกซีได้” เขาตอบด้วยน้ำเสียงที่จริงจัง ทำให้อาตมานึกถึงเรื่องสิทธิการะที่พายเรือข้ามฟากขึ้นมาทันที

“คุณขับแท็กซี่ตลอดเวลาไม่เคยประกอบอาชีพอื่นเลยหรือ” อาตมาถามต่อ

เขาตอบว่า “ผมเคยขับรถที่กระทรวงแห่งหนึ่ง แต่ผม

อยู่ไม่ได้ ผมไม่ชอบระบบราชการที่เล่นพรรคเล่นพวกกัน เหลือเกิน ทำราชการต้องมีเส้นสายครับ ค่าของคนไม่ได้อยู่ที่ผลของงาน ค่าของคนอยู่ที่ว่าเป็นคนของใคร ผมเบื่อหน่ายจึงลาออกไปเป็นพนักงานขับรถที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง แต่ผมก็อยู่ไม่ได้”

“ทำไม ที่มหาวิทยาลัยนั้นก็มีการเล่นพรรคเล่นพวกเหมือนกันหรือ”

“ไม่ใช่อย่างนั้น ผมขอถามหน่อย คนเราเรียนหนังสือไปเพื่ออะไร คนเรียนมากเป็นคนฉลาดมากขึ้นใช่ไหม”

“ก็ควรจะเป็นเช่นนั้น”

“คนเรียนมากฉลาดมากควรมีความสุขมากขึ้นใช่ไหม แต่ผมว่าไม่จริง ประสบการณ์ที่มหาวิทยาลัยแห่งนั้นสอนผมว่า คนเรียนมากฉลาดมากกลับทุกข์มากขึ้น พวกดอกเตอร์ครูบาอาจารย์ที่นั่นมีความสุขเหลือเกิน ตัวเองทุกข์คนเดียวไม่พอยังทำให้นิสิตนักศึกษาทุกข์ไปด้วย ที่เป็นเช่นนั้นแสดงว่าต้องมีอะไรผิดพลาดในระบบการศึกษาของชาติเป็นแน่”

“คุณเห็นว่าผิดพลาดอย่างไร” อาตมาซักต่อ

“ผมว่าครูบาอาจารย์สอนผิด พวกเขาสอนให้คนมีความสุข แทนที่จะสอนให้คนมีความสุข ผมเตือนพวกเขาให้เปลี่ยนวิธีสอนใหม่เพื่อให้คนมีความสุข พวกเขาไม่เชื่อผม ผมจึงลา

ออกมาขับแท็กซี่เลยครับ”

“คุณบอกพวกเขาว่าอย่างไร”

“อักษรไทยมีพยัญชนะกี่ตัว” เขาย้อนถาม

“สี่สิบสี่ตัว” อาตมาตอบ

“ในสี่สิบสี่ตัวนี้ท่านทราบใหม่ว่าอักษรตัวไหนดี และตัวไหนชั่ว ผมไปบอกพวกครูบาอาจารย์ให้สอนเด็กว่าอักษรตัวไหนเป็นตัวดีและตัวใดเป็นตัวชั่วเด็กจะได้ไม่ทุกข์ พวกครูบาอาจารย์ไม่ฟังผม พวกเขาบอกว่าหนังสือไม่มีตัวดีตัวชั่ว มีแต่ตัวกลางๆ”

อาตมาถามเขาว่า “อักษรอะไรเป็นตัวดี อะไรเป็นตัวชั่ว”

“ตัวชั่วมี ๓ ตัวคือ ล ก ล ตัวดีมี ๓ ตัว คือ พ ห ซ”

“ล ก ล หมายถึงอะไร”

เขาตอบว่า “ท่านเป็นพระไม่รู้เรื่องนี้ได้อย่างไร พระพุทธเจ้ายังสอนไว้ว่า ล ก ล ก็คือ โลก โกรธ หลง นั่นไง มันชั่วใช่ไหมท่าน”

“ใช่แล้ว โลก โกรธ หลง เป็นอกุศลมูลคือรากเหง้าของความชั่ว คุณเล่นย่อยอย่างนี้ใครจะไปรู้ ว่าแต่ พ ห ซ คืออะไรเป็นตัวดีจริงหรือเปล่า”

เขาตอบว่า “เพื่อนที่ขับแท็กซี่ด้วยกันมีความทุกข์มาก พวกเขาบ่นว่า ค่าเช่ารถแพง รายได้ก็น้อย แต่ผมไม่ทุกข์

เพราะผมใช้ **พ พาน คือ รู้จักพอ** คนเราถ้ารู้จักพอจะมีความสุขใช้ใหม่”

อาตมาเห็นด้วยกับคำตอบของเขา เพราะพระพุทธเจ้าตรัสว่า “*สนฺตุฏฺฐี ปรมํ ธนํ ความรู้จักพอเป็นยอดทรัพย์*” คนจนมีสองประเภทคือ คนจนเพราะไม่มี กับคนจนเพราะไม่พอ คนส่วนใหญ่จนเพราะไม่รู้รู้จักคำว่าพอ

**ความไม่พอใจจนเป็นคนเข็ญ
พอแล้วเป็นเศรษฐีมหาศาล
จนทั้งนอกทั้งในไม่ไ้การ
ต้องคิดอ่านแก้จนเป็นคนพอ**

คนที่มีความสุขในชีวิตต้องเป็นคนรู้จักพอ หมายถึงว่า “พอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ทำ” ใครไม่มีสิ่งที่ตัวเองก็ต้องการ ชอบสิ่งที่ตัวเองมี ภาษิตฝรั่งว่า “นกตัวเดียวในกำมือดีกว่านกสองตัวบนต้นไม้” คนไทยทุกวันนี้หลงอยู่ในวัตถุนิยม ได้เท่าไรก็ไม่รู้จักพอ

อาตมาถามคนขับแท็กซี่ต่อไปว่า “**ห คืออะไร**”

เขาตอบว่า “**ห คือ รู้จักให้** ถ้าผู้โดยสารต่อราคากับผม ผมลดให้เขาบ้าง ถ้าผู้โดยสารขอให้ผมไปส่งต่ออีกนิด ผมก็ไปให้ ผมถือว่า ผมให้บริการแก่ผู้โดยสาร ผู้โดยสารก็ให้ค่าโดยสารแก่ผม”

อาตมาเห็นด้วยกับเขา สังคมอยู่ได้เพราะมีการให้และการรับ จิตที่คิดจะให้ดีกว่าจิตที่คิดจะเอา ในครอบครัวใดทุกคนคิดแต่จะเอาจะไม่มีใครได้ แต่ถ้าทุกคนคิดแต่จะให้ทุกคนจะได้

อาตมาถามต่อไปว่า “แล้ว ช คืออะไร”

ขณะนั้นรถแท็กซี่ติดไฟแดงอยู่หน้าสุด ไฟเขียวส่งสัญญาณขึ้นแล้ว คนขับแท็กซี่ยังไม่ยอมออกรถเพราะสนทนาธรรมเพลิน รถคันหลังจึงบีบแตรไล่ คนขับแท็กซี่จึงบอกว่า “ไฟเขียวเพิ่งขึ้น เขาบีบแตรไล่ผมแล้ว ไม่รู้จะรีบไปตายที่ไหน ผมโดนบีบแตรไล่เป็นประจำ แต่ผมก็ไม่โกรธหรือหิวเสีย เพราะผมใช้ ช ครับ”

“หมายถึงอะไร”

“ช่างเขาเถอะ ผมโดนบีบแตรไล่ผมก็คิดว่าช่างเขาเถอะ”
นั่นคือการปล่อยวางแบบหนึ่งทำให้สบายใจดี

ใครชอบใครชังช่างเถิด

ใครเชิดใครแข่งช่างเขา

ใครเบื่อใครบ่นทนเอา

ใจเราร่มเย็นเป็นพอ

เมื่อรถแท็กซี่มาถึงวัดมหาธาตุฯ อาตมาจ่ายค่าแท็กซี่ไป ๖๐ บาท เพิ่มจากราคาที่ตกลงกันได้ ๑๐ บาท แต่เขารับเพียง ๕๐ บาท เมื่อถามว่าเพราะเหตุใด เขาตอบว่า

“ผมไม่เอาหรอกครับ ผมรู้จักพอ”

แล้วเขาก็ขับรถต่อไปอย่างมีความสุข เพราะเขามีธรรมประจำใจสามข้อเท่านั้นคือ รู้จักพอ(สันโดษ) รู้จักให้(ทาน) และรู้จักปล่อยวาง(จาคะ)

เพราะฉะนั้นขอฝากธรรมประจำใจว่าความสุขมาจากเหตุแห่งความสุขคือเจตนาที่ดีเป็นกุศล ความสุขแบบเป็นไทเกิดจากการทำบุญ เจตนาก่อนทำขณะทำและหลังทำ ดีทั้งนั้น ทำบุญด้วยทาน ศีล และภาวนา การทำบุญเป็นการสร้างสุขและมีความสุขทุกครั้งที่ทำบุญคือมีความสุขเหมือนกับคนขับแท็กซี่ที่เล่ามานั้น

ขออนุโมทนาบุญที่ท่านทั้งหลายตั้งใจบำเพ็ญด้วยกุศลเจตนา ขออานิสงส์แห่งบุญกุศลที่ท่านได้บำเพ็ญและคุณพระศรีรัตนตรัยคือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์จงมารวมกันเป็นตบะเดชะพลวระปัจฉัย อำนวยอวยพรให้ท่านทั้งหลายซึ่งประกอบด้วยท่านคณบดีผู้เป็นประธาน คณาจารย์ นิสิตและท่านผู้มาร่วมงานทุกท่าน จงประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและการศึกษาเล่าเรียน มีจตุรพิธพรชัย คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธนสารสมบัติ ประรณาสังไคที่ขอบประกอบด้วยธรรม ขอให้ความปรารถนานั้นจงพลันสำเร็จ จงพลันสำเร็จทุกท่านทุกคนตลอดกาลนานเทอญ